

L'INDIAN

Lo país es pas a vendre

Seattle, l'indian Pel-Roje d'America, repotega...

Lo govern de Washington vòl crompar l'espaci territorial dels indians, fa la demanda a Seattle lo grand maniton des Duwanich et des Suquamish. Li respondet en lenga de son pòble e siet tradisit en anglès. Aquela palabra ven d'una civilisacion que tot se transmetia per lo parladis, saquelà parlamentaran mai d'un jorn e i a donc un fum de repapiadias .

Lo Big Cheaf de Washington nos fa savure que vòl crompar nòstra terra. Lo Big Cheaf nos envoia paraulas d'amistat . Es agradiu de sa part, estant que savem que a pas gaire de besonh, en cambia, de nòstra amistat. Saquela estudiarem vòstra demanda, nautres savem que, se vendem pas, lo Blanc poria ben arivar ambe de fusils per s'emparar la nòstra terra.

Consì es possible de crompar o vendre lo cel, la calor de la terra? Aquesta idea es estranha. Se la frescur del cel e lo miralhadi de l'aigua son pas nòstre, consì nos los podetz crompar? A la nòstra ora ne decidarem.

Lo Big Cheaf de Washington pòt de segur fa fisenca de ça que dis lo Maniton Seattle, coma nòstres fraires blancs pòdan estre segur que las sasons tòrnan arivar : mas paraulas, coma las estelas, se jason pas.

Cada tròç de la terra d'aicí es sagrada per mon pòble. Cada agulha lusenta del pin, cada ribairés sablonenc, cada fùms dins los bòsces sombres, cada clarièra, cada bronzinadis d'insecte ... sont dins la memòria e la vida viventa de mon pòble, sanctificats. La saba que noiris los aures pòrta los sovenirs del Pel-Roje .

Los mòrts del Blanc oblidan lo lòc meteis de lor espelida quand van galaupar dins las estelas celestas. Los nòstres paures mòrts oblidan pas la terra superba que vesetz, si fet, es la maire del Pel-Roje.

Nautres fasem partida de la terra, ela fa partida de nautres. Las flors que nòlan son nòstras sòrres; lo cèrvi, lo caval, l'agla bela.. son nòstres fraires. Los pueches rocassuts, las landas erbudas, lo cavalon canissòt, l'òme tanben ... apertenan totes a la meteis familha.

Ataben, quand lo Big Cheaf de Washington nos fa savure que a l'ideia de crompar nòstra terra, nos demanda plan pro!

Lo Big Cheaf nos fa saber que metra de costat un endrech ont podrem viure totes a l'aise entre nautres; sera nòstre paire e serem sons mainatges. Mas, a donc, consì diaple es possibla? Diùs aima plan nòstre pòble, sonque daisset a l'abrò sos dròlles Rojes de Pel.

Balha al Blanc maquinas per l'adujar dins son trabalh e i bastis vilatges bèls. Fa vòstre pòble mai fòrt cada jorn. Azondaretz lèu totes los pais, coma las ribièiras que davalant en retronisent dins las gorgs estrechas aprèp la pluèja de l'auratge. Mon pòble es en davalada coma la marèa de la mar, sonque tornarem pas jamai montar.

Non! Sem dòs raças à part. Nos mainats jogaran pas ambe los vòstres; e nòstres vielhs an pas los meteis racontes coma vautres... Diùs vos profeita; nautres sem abandonats.

A donc estudiarem la vòstra demanda de crompar nòstra terra. Saquela sera pas aisit. Vesetz , per nautres, aquela terra es sacrada. Nos agradam dins los bòsces a pr'aicí... Ièu savi pas... Nòstres sem pas vautres...

Aquela aigua lusenta que raja dins las ribièiras e los flumes es pas d'aigua son que : es lo sang des nòstres aujòls.

Se vos vendem de terra, vos cara remembra que es sacrat, e que cada trèva lusadissa de l'aigua dels lacs parla d'eveniments e de sovenirs de la vida de mon pòble. La cançon de l'aigua es la vòtz del paire de mon paire.

Los flumes son nòstres fraires, escantissan la nòstra set. Los flumes portant nòstras pirògas, e noïrissan nòstres dròlles. Se vos vendem nòstra terra, remembratz e aprenetz a vòstres mainatges que los flumes son nòstres fraires, e los vòstres ataben, e que los devètz amar tendrament coma cadun de vòstres fraires.

L'òme a la Pel Roja a totjorn recuolat quand lo Blanc s'avança, coma los fumses de la montanha davant lo solelh matinièr. Sacradas son , las cendres de nòstres paires. En terra sancta son los tombèls. Adonc, aqueles pueches, aqueles arbres, aquel tròç de terra, per nòstres uèlhs son benesits.

Savem que lo Blanc comprend pas nòstres us. Un tròç de terra , per el, reverta lo tròç d'aprèp, lo Blanc es un fòrbandit que ven panar la nuech tot ça que n'a de besonh, a la terra. La terra es pas sa sòrre mas son enemïc. E quand l'a domdada s'en va pus luènh. Daissa, d'arè el, la tomba de son paire : s'en trufa. S'accapara la terra de sos mainats : s'en trufa atanben. Oblida las tombas de sos paires et lo patrimòni des mainatges. La sia maire, la terra, e son fraire, lo cel, son per el merças, a panar o a vendre coma fedas o veïrotalha. Son aganiment engolira la terra e daissara un desèrt.

Savi pas.. Nòstres us son pas los vautres. La vista de vòstras grandas ciutats fa mal als uèlhs del òme Roje de Pel. Es benlèu que lo Pel Roje es salvatge et compren pas.

Dins la ciutat del Blanc i a pas cap de lòc agradiu et san. Pas cap d'endrech per ausir, la prima , las fuelhas se desplegar o lo bronzinadis des insèctes. Mas benlèu que sòi salvatge e que compreni pas.

Lo rambalh fa pas, me sembla, que copar las aurelhas.. Que esperar dins la vida se l'on pot pas ausir lo cridal de la tabòssa o lo cantar de las granolhas, lo ser, a l'abrò d'un pesquier?

Soi Pel Roje et compreni pas. L'Indian aima mai lo marmotejadis del vent que pren vam al dessus del miralh del lac, e la nòler del vent, per una ondada purificada del miègjorn, o que sentis la saba del pin parasòlelh.

L'aire a de prèp per lo Pel Roje, saquela totes devesissem lo meteis alen, l'òme, l'arbre, las bestias devesissem lo meteis alen.

Lo Blanc fa pas cas de l'aire que respira. Tal un òme qu'espera la mòrt dempuèi de braves jorns, sentis pas qu'empuantis.

Si de fet vos vendem nòstra terra, vos cal remembrat que l'aire a de prèp per nautres : que l'aire devesi son esperit amb totes ça que fa viure.

Lo vent, que baliet a nòstre papet son darrièr alen, recaptet ataben son darrièr badalh. Ataben cal que lo vent balha l'esperit de la vida al nòstres mainatges.

Se vendem nòstra terra, devètz la gardar a part, la tener per sacrada, coma un lòc ont lo Blanc pòt anar respirar lo vent purificat per las flors del prat.

Estudiarem vòstra prepaus de crompar nòstra terra. Se ne sèm endevenuts, pausarai una condicion : lo Blanc sera tengut de tractar coma sos fraires las bestias de las terras d'aicí. Soi un salvatge e vesi pas consi l'on pot far d'un autre biais.

Ai vist un milhierat de bisons poirir sul pradal, abandonats pel Blanc que los tèt de sus lo trin que passava .

Ieu soi un salvatge e compreni pas consi lo caval de fer que fuma pot estre mai consequent que lo bison que tuan nautres pas que per pas crevar de talent.

Sens las bestias salvatgas que es l'òme? Se totes las bestias s'erán avalidas, los òmes crevarian d'un granda solesa d'esperit. Saquela totes ça que arriba a las bestias endevenira l'òme tanben: totes es ligad.

Devetz assabentar a vòstres mainatges que la terra ont caminon es facha de las cendres de nòstres paures aujòls.

Per far aparament al terrador, ensenhatz a vòstres dròlles que la terra pren poder de nòstras vidas a totes.

Contatz a vòstres mainats ça qu'avem ensenhat a nòstres dròlles : que la terra es nòstra maire. Tout ça qu'arriba a la terra, endevenira als mainats de la terra. Se los òmes escopisson per terra, s'escopisson dessus.

Aital ça que savem : la terra es pas a l'òme ; es l'òme que aperten a la terra. Aital ça que savem : totes es noetat ; coma lo sang que unis una meteis familha.

Tot es ligad. Ça que arriba a la terra, arriba als filhs de la terra. L'òme a pas teissat la trama de sos jorns; es pas qu'un fial d'aquela trama. Tot ça que fa an aquela trama, es a el que lo fa.

Non, jorn e nuech pòdan pas anar ensems...nòstres paures morts s'en van viure dins la doçor dels flumes de la terra; tòrnan dins los passes silencios de la prima; es lor esperit que camina dins lo vent, que rida lo dessus dels estanhs.

Estudiarem lo perqué de la volença del Blanc de crompar aquel terrador. "De que vòl adonc crompar lo Blanc?" me demanda mon pòble. Aquesta ideia, per nautres, es estranha. Consì es possibla a vautres de crompar o vendre lo cel, la calor de la terra, la velocitat de l'antilòp? Consì nos seria possibla de los vos vendre, et consì vos es donat de lo nos crompar?

Vos apartendrià la terra per ne dispausar a vòstre aise, a sola fin que lo Pel-Roje vos sagela un tròç de papier e lo valia al Blanc.

Se la frescur de l'aigua e lo miralh de l'aigua son pas a nautres, consì nos podes los crompar?

Lo bison, lo podretz crompar quand lo darrièr sera tuat? Saquela veirem vòstra demanda, savem que se vendem pas, lo Blanc podria venir ambe de fusilhs per s'emparar de nòstre terrador. Sem de primitius, et dins sa superioritat que durara pas bel briu, lo Blanc se crei Dius per possedir la terra. Consì un òme pòt possedir la sia maire?

Mas espedidarem vòstra requèsta de crompar nòstre terrador... Lo jorn e la nuech pòdan pas anar ensems.. estudiarem vòstra prepaus d'anar dins la reserva qu'avetz per mon pòble. Viurem a part e in patz.

Basta, es pas important lo lòc ont passarem los jorns que nos demòran. Nòstres mainatges an vist la vergonha de los paires dins la desbranda. Nòstres guerrièrs aganteran la vergonha, e aprèp la desbranda cambrieran lors jornadas a far res que s'empoisonar amb de noiridura poirida e d'aigardent.

Basta, es pas important lo lòc ont passarem los jorns que nos demòran : nos en demoran pas gaire. Qualques oras de mai, qualques ivèrns de mai, e pas cap de filhs de las grandas tribus que autescòps vivian sus aquela terra que vesetz, o que d'unse ravalan ara en pitchòts clans per los bòsces, e pas un demorara per plorar las tombas d'un pòble autescòps ta fòrt e prometeire que lo vòstre.

Mas perque plorarià la mòrt de mon pòble? Las tribus se compausan d'òmes, aital es. Los òmes naissan e morissan coma l'ondada de la mar.

Amai un blanc, que son Diu camina e parla amb el sul meteis nivel, pòt pas escapar al devenir de totes. Saquela benleu sem fraires : veirem ben.

Savem una causa que lo Blanc descobrira qualche jorn : nòstre Diu e vòstre Diu es lo meteis. Podetz crescer que per lo moment es vautre, coma envejatz que nòstra terra sia vòstra : mas es impossible : es Lo Diu de l'òme, e sa pietat es parelha per lo Pel–Rotje e per lo Blanc. Aquela terra, per El, a de valor. E faire mal a la terra es far comol de mespres sus son Creatur.

Los Blancs passaran a tanben ; benlèu pus subte que los autres pòbles. Contuniatz a encaganir vòstre lièch : ofegaretz, qualqua nuèch, dins vòstra merdolha.

Mas quand desapareisseretz aqua sera en plen esplendor , illuminats per la fòrça de Diu : vos menet dins lo pais d'aicí e – en vista d'una destinada especiala – vos donet poder sus aquel territòri e sus los Rotjes de Pel .

Aquela destinada es per nautres un mistèri , saquela comprenem pas lo massacre de totes los bisons, las egas salvatgas dondats, los airals sagrads de la selva pesucs d'un fum de monde qu'enpuentis e lo paisatge dels pueches madurs nafrats per los arams que parlan.

Ont es la boissonada ? Desapareguda ! Ont es l'agla ? Desapareguda ! E de que dire de l'adiu al pichon caval leste e a la cassa? La fi de la vida e la debuta del subreviure.

Diu vos donet poder sus las bestias, sus los bòsces et sus Pel–Rotge – en vista d'una destinada especiala – mas aquela destinada es per lo Rotge de Pel, un mistèri.

Benlèu n'auriam la clau se coneissiam los sòmis del Blanc : los espers que conta a sos mainatges a la longas velhadas de l'ivern, las images que pega dins lor esperit per que ajan envetja de veire l'endeman.

Mas sèm pas que de salvatgas... Los sòmis del Blanc nos escapan. E del fet que nos escapan segrem lo nòstre camin . Per aquò , en dessùs de totes , aiman daissar viure cadun a son plaser, que siaga tan desaparellhat de sos fraires. Avem pas gran causa de parelh.

Adonc estudiarem vòstra perpaus per crompar nòstra terrador. Se acceptam sera per vòstra promessa de avure una reserva. Aquì , benlèu, podrem acabar a nòstre aiser lo paure briu qu'avem de viure.

Quora lo darrièr Pel–Rotge sera desaparegut d'aquesta terra que vesetz, e que sa remembrança sera pas que l'ombra d'un nivol que passa sus la plana , aqueles ribatges e aqueles bòsces estacaran los esperits de mon pòble. Aiman la terra d'aicí, aital lo novel nascut aima lo clapadis del cur de sia mamà.

Se vos vendem lo nòstre terrador, aimatz lo coma aital l'avem aimat. Sonhatz lo coma l'avem preservat. Gardatz dins vòstre esperit la remenbrança d'aquel terrador aital sera quand lo prendretz. E de tota vòstra fòrça, de totes vòstre esperit, de vòstre cur, preservatz lo per vòstres mainats, e aimatz lo... coma Diu nos aima totes.

Savem una causa : nòstre Diu es lo meteis Diu. Aquela terra per el a de valor. Lo Blanc ataben se pòt pas escapar del devenir a totes. Benlèu serem fraires, aprèp totes, veirem ben.

Seattle Public Library

100 Fourth avenue, Seattle, Wa 98104–1193 206–386–4636